

דרך מצותיך

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

”אחרי ה” (ה)

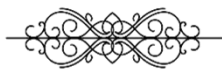
פרשות ניצבים-וילך

תשפ”ו

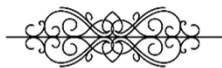
לומדים יקרים,

השבוע מפורסם השיעור החמישי מביאור הרב למאמר "אחרי ה'",
מספר 'דרך מצוותיך' לאדמו"ר הצמח צדק.

תוכן העניינים

- יראה חיצונית מביאה לאהבה בתענוגים 3
- אהבה בתענוגים מביאה ליראה עילאה 6
- "נר מצווה ותורה אור" - המצוות ושמירתן 9

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

כי אית יראה ואית יראה. יראה חיצונית היא מפני התפשטות גדולת מלכותו יתברך, כמורא מלך בשר ודם מפני התפשטות גדולת מלכותו על ריבוי עם ומדינות כו', וכך כתיב "אלף אלפין" כו'. ועל דרך זה תקנו ברכת 'יוצר אור', ששם נאמרה ונשנית יראה זו: "יוצר משרתים, ואשר משרתיו עומדים ומשמיעים ביראה" כו', "כולם כאחד עונים באימה ואומרים ביראה" כו', "והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול" כו'. שמזה מקבלים ישראל גם כן בחינת יראה זו, כמשל הרואה שרים משתחוים לפני המלך כו', וכמו שנתבאר במקום אחר. והנה יראה זו קודמת לבחינת אהבה, שעל ידי זה שמקבלין יראה זו נמשך מדרגת

יראה חיצונית מביאה לאהבה בתענוגים

בסוף השיעור הקודם התחלנו לדבר על עניין היראה שמגיעה לאחר התגברות האהבה והתשוקה, ושהיא בבחינת הרצוא שלאחר השוב. כי אית יראה ואית יראה, יש מדרגות שונות ביראה: יראה חיצונית היא מפני התפשטות גדולת מלכותו יתברך. היראה החיצונית איננה נובעת מכך שהאדם רואה או מתייחס אל המלך, אלא מההתייחסות שלו לגילוי של המלכות. כמורא מלך בשר ודם מפני התפשטות גדולת מלכותו על ריבוי עם ומדינות כו'. גדולתו של המלך נובעת מהרחבת השלטון שלו: ככל שהוא יותר גדול, ככל שהמלך מסובב ביותר שרים ועבדים, כך ההתייחסות אליו היא מתוך יראה גדולה יותר. וכך כתיב "אלף אלפין" שמשונה, ורבו רבון רבבן קדמוהי יקומו" כו' (דניאל ז'), כלומר יש עולמות שלמים שעומדים לפני הקב"ה, שאלפים ורבבות מהם עובדים ועומדים לפניו, ומתוך ההתפשטות הזו של המלכות נובעת היראה החיצונית.

ועל דרך זה תקנו ברכת 'יוצר אור', ששם נאמרה ונשנית יראה זו: "יוצר משרתים, ואשר משרתיו עומדים ומשמיעים ביראה" כו', "כולם כאחד עונים באימה ואומרים ביראה" כו', "והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול" כו'. זאת אומרת שמה שדובר עליו בברכת יוצר, היא היראה שנובעת מהתפשטות המלכות האלוקית, ושמזה מקבלים ישראל גם כן בחינת יראה זו. כמשל הרואה שרים משתחוים לפני המלך כו', וכמו שנתבאר במקום אחר. איך סתם מישהו יכול להבין את המעלה של אדם אחר? מהיכן נובעת היראה של אדם אחד מפני אדם אחר? היראה הזו נובעת מכך שהוא רואה שהאנשים הקטנים נותנים כבוד לגדולים מהם, והגדולים מהם נותנים כבוד למי שיותר גדול מהם וכן הלאה. לכן, כשהוא רואה שהשר הגדול שעליו הוא שמע משתחוה בפני המלך הגדול, שאותו הוא בכלל לא מכיר, נופלת עליו יראה גדולה. בכל אופן, יראת המלכות הזו נובעת מכך שאדם רואה אחרים שמשתחוים למשהו גדול מהם, ואז גם עליו נופלת היראה.

והנה יראה זו, שנובעת מהגדלות האלוקית המתגלה, קודמת לבחינת

האהבה האמורה ב"אהבת עולם אהבתנו" כו', "ויחד לבבינו לאהבה" כו', "הבוחר בעמו ישראל באהבה", עד שבקריאת שמע נמשכה מידת האהבה העליונה, לקיים "ואהבת את ה' אלוך" כו'. ועל בחינת יראה ואהבה זו נאמר: "אכלתי יערי עם דבשי": יער הוא שבו כל עץ, ועצי שטים עומדים הם המלאכים, "שרפים עומדים". וזהו בברכת יוצר אור, ששם נאמר ענין המלאכים שעומדים ומשמיעים ביראה, והאופנים ברעש גדול כו'. ו"דבשי", היינו מתיקות ותענוג, היא האהבה בתענוגים שנמשכה בקריאת שמע, "ואהבת... בכל לבבך", שגם תוכיות הלב שהוא בהעלם והסתור האהבה המסותרת, יהיה גם תוכו רצון אהבה בהתגלות. "ובכל נפשך" – מחשבה במחשבה כו', "ובכל מאדך" – בלי שיעור והפסק, שהאהבה בתענוגים אין לה קץ וסוף שיש להתענג מרוב כל, כנזכר לעיל.

(וכמו שכתוב "עיני האדם לא תשבענה" כו', דקאי על אהבה בתענוגים דבחינת לאסתכלא במלכא, הנקרא 'דבשי'. וכמו שיש אהבה 'מאודך' בלי שיעור, בבחינת "צעק לבם אל ה'", כך יש גם כן בלי שיעור בבחינת האהבה בתענוגים. וכמו שכתוב: "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" – בעיניך, היינו בחינת לאסתכלא הנזכר לעיל, שהוא כחדשים בכל יום כו').

ועל בחינת יראה ואהבה זו, של היראה שקודמת לאהבה, נאמר: "אכלתי יערי עם דבשי" (שיר השירים ה,א). יער הוא שיש בו כל עץ, ועצי שטים עומדים הם המלאכים, "שרפים עומדים ממעל לו" (ישעיהו ו,ב). היער הוא העולם של המלאכים, וזהו עולם שבו כל העצים, כלומר כל המלאכים והשרפים עומדים זקופים, בגלל היראה. וזהו בברכת יוצר אור, ששם נאמר ענין המלאכים שעומדים ומשמיעים ביראה, והאופנים ברעש גדול כו'. החיים של המלאכים הם חיים מאונכים, בדומה לעץ: הם עומדים במקום אחד, ממשיכים תמיד לצמות, ורק רוצים לעלות למעלה. גם למלאך יש רק סוג אחד של עמידה וסוג אחד של תנועה בסיסית. לעומת המלאכים בני האדם הם "מהלכים בין העומדים" (זכריה ג,ז), במובן זה שהם

אהבה, מכיוון שהיראה היא מפני דבר שאפשר לראות אותו ולהיטפל אליו. שעל ידי זה שמקבלין יראה זו, נמשך אחר כך מדרגת האהבה האמורה ב"אהבת עולם אהבתנו" כו', "ויחד לבבינו לאהבה" כו', "הבוחר בעמו ישראל באהבה". היחס בין ברכת יוצר לברכת אהבת עולם, הוא שברכת יוצר עוסקת בצד הנראה של הדר מלכותו של הקב"ה – השמש והירח, צבא השמיים, המלאכים והשרפים וכן הלאה, שהם כולם משתחוים לקב"ה ומתוך כך נופלת יראה גם על האדם. אולם ברכת אהבת עולם שלאחר מכן עוסקת במדרגת האהבה, עד שבקריאת שמע כבר לא רק מבקשים ומתגעגעים לאהבה, אלא אז נמשכה מידת האהבה העליונה, לקיים "ואהבת את ה' אלוך" כו' (דברים ו,ה), כלומר בקריאת שמע יש כבר את אהבת ה' בעצמה.

מאודך" – היא הולכת ונמשכת בלי שיעור והפסק.

(וכמו שכתוב "עיני האדם לא תשבענה" כו' (משלי כז, כ), דקאי על אהבה בתענוגים דבחינת לאסתכלא במלכא, להביט בכבודו של המלך, הנקרא 'דבשי', מפני שזו אהבה שאין בה שובע, והיא רק ממשיכה והולכת. וכמו שיש אהבה בבחינת 'מאודך' בלי שיעור, בבחינת "צעק לבם אל ה'" (איכה ב, יח), שכפי שמבואר בהקדמה לשער הייחוד והאמונה בספר התניא, זוהי 'אהבה כרשפי אש', אהבה של געגועים שאין לה גבול, כך יש גם כן בלי שיעור בבחינת האהבה בתענוגים. רוב האהבות של בני האדם הם אהבות של געגועים ושל תשוקה וצימאון, ואלו אהבות שיכולות להימשך כל החיים, אבל אהבה של סיפוק מגיעה מהר מאוד לנקודת הרוויה שלה, ולכן היא לא יכולה להימשך זמן רב. השירים והרומנים הגדולים נכתבו בדרך כלל על אהבה של געגוע, מפני שרק עליה אפשר לכתוב שישה כרכים; על האהבה שבסיפוק אפשר לכתוב בקושי שלוש שורות. אלא שלעומת האהבות האנושיות, הרי שבאהבת ה' לא רק אהבת הגעגועים היא ללא גבול, אלא אפילו גם האהבה בתענוגים, שהיא האהבה של הסיפוק, יכולה להיות אינסופית.

וכמו שכתוב: "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" (רש"י על דברים כו, טז), שבכל פעם יש עניין חדש בעיניך, בעיני האדם שאינן שבעות, היינו בחינת לאסתכלא במלכא הנזכר לעיל, שהוא כחדשים בכל יום כו'. אומרים משמו של הרבי מקוצק על החרוז "הנוי והנצח לחי עולמים",

אמנם לא תמיד רוצים לעלות למעלה, אבל יש להם את האפשרות ללכת.

זהו אם כן העניין של "יערי". ו"דבשי", היינו מתיקות ותענוג, היא האהבה בתענוגים שנמשכה בקריאת שמע, ב"ואהבת... בכל לבבך", כך שגם תוכיות הלב שהוא בהעלם והסתר האהבה המסותרת, יהיה גם תוכו רצוף אהבה בהתגלות. יכולה להיות אהבה ובאותה מידה גם כל רגש אחר, שיש לה מקום מוגדר – למשל היא נמצאת רק בפרוזדור של הלב, וזוהי הרגשה עם הגבלות, מפני שהיא נמצאת רק באותו המקום והיא איננה יוצאת ממנו. אולם יכולה להיות אהבה שממלאת את הלב כולו, שגורמת להרגשה של מתיקות, והיא העניין של אהבת 'בכל לבבך'. מסופר על הרבי מקוברין שעמד פעם להתפלל, ועבר לידו קצין גוי יחד עם אשתו. הקצין לא הבין את המילים של הרבי, אבל הוא ראה ושמע כיצד הוא מתפלל, והוא אמר לאשתו: 'אני חושב שהאיש הזה אוהב את אלוקים יותר ממה שאני אוהב אותך'. הנקודה היא שיש סוג של אהבה שממלאת את כל הלב, עד שאהבה המסותרת הופכת לאהבה מגולה ומורגשת.

ויש אהבה אחרת שהיא "ובכל נפשך", שבה יש צירוף של מחשבה במחשבה כו', כלומר אהבה של הנפש כולה. "ובכל מאדך" זוהי אהבה בלי שיעור והפסק, שהאהבה בתענוגים אין לה קץ וסוף שיש להתענג מרוב כל, כנזכר לעיל. לאהבה בתענוגים אין נקודת סיום, אין שלב שבו היא נגמרת, ולכן היא בבחינת "בכל

ומבחינת אהבה זו יבוא ויגיע למדרגת יראה פנימית, בחינת ביטול במציאות ממש, והיינו בחינת השתחווה שבתפלת שמונה עשרה. כי בחינת 'יוצר אור' היא מדרגת המלאכים ויראתם והשתחווה, שהיא בבחינת חיצוניות, מה שאין כן תפלת שמונה עשרה היא בחינת ביטול והשתחווה הנשמות שהם בבחינת פנימית, דהיינו להיות בחינת ביטול במציאות ממש, מפני אור אין סוף ברוך הוא בעצמו ובכבודו דלית מחשבה תפיסא ביה, בחינת סובב כל עלמין והקדוש בשמים ובארץ, שאין לפניו יתברך בחינת שמים ולא בחינת ארץ, שמעלה ומטה שווין אצלו, ואין תופס מקום לפניו יתברך גשמיות כמו רוחניות ממש, ולכן יכול להיות נמשך בחינת ביטול גם בגשמיות.

שתמציתה היא שהאדם מפסיק לעמוד זקוף והוא מתכופף ובטל בפני הקב"ה. כי בחינת 'יוצר אור' היא מדרגת המלאכים ויראתם והשתחווה, שהיא בבחינת חיצוניות. ההשתחווה והיראה של המלאך, וגם היראה של האדם שנובעת מכך הן כולן חיצוניות, מפני שהן נובעות מהמות החיצונית של הפאר והכבוד. מה שאין כן תפלת שמונה עשרה היא בחינת ביטול והשתחווה הנשמות שהם בבחינת פנימית, דהיינו להיות בחינת ביטול במציאות ממש, מפני אור אין סוף ברוך הוא בעצמו ובכבודו דלית מחשבה תפיסא ביה, בחינת סובב כל עלמין והקדוש בשמים ובארץ, כלומר שאין לפניו יתברך בחינת שמים ולא בחינת ארץ, במובן זה שמעלה ומטה שווין אצלו, בבחינת "לך שמים אף לך ארץ" (תהילים פט, יב), ואין תופס מקום לפניו יתברך גשמיות כמו רוחניות ממש, ולכן יכול להיות נמשך בחינת ביטול גם בגשמיות. אם כן, השלב הראשון של היראה והביטול נובעים מכך שהאדם רואה שהמלאכים והשרפים שהם גדולים במעלתם ממנו מפחדים ומשתחווים לפני הקב"ה, וזה גורם לו גם כן לירא ולהשתחוות. במובן

שכלל כל דבר יפה נגמר לאחר זמן, מפני שלאחר שמתרגלים אליו הוא מפסיק להיות יפה, ולכן הנוי הנצחי הוא דבר ששייך רק לחי העולמים. זוהי גם הנקודה כאן: אם הדברים חדשים בעיני האדם בכל יום, אז הוא ממשיך לגלות בכל פעם עולם חדש שלא היה, ועל ידי כך הוא מגיע לבחינת האהבה בתענוגים שמתחדשת בכל יום, ומשום כך היא אינסופית).

אהבה בתענוגים מביאה ליראה עילאה

עד כאן דובר על היראה שמובילה לאהבה, על ה'ערי' שמוביל ל'דבשי', שמתבטאים בברכת 'יוצר' ו'אהבת עולם'. ואולם מבחינת אהבה בתענוגים זו, שהיא בדרגה גבוהה, יבוא ויגיע למדרגת יראה פנימית, שהיא בחינת ביטול במציאות ממש, והיינו בחינת השתחווה שבתפלת שמונה עשרה. יוצא, שברכת 'יוצר' היא היראה החיצונית, לאחר מכן עוברים לאהבה של 'אהבת עולם' ולאחר מכן לאהבה פנימית יותר ב'אהבת', ולבסוף בתפילת עמידה מגיעים ליראה הפנימית, שהעניין שלה הוא ההשתחוות,

כבוד באופן פנימי יותר לאותו אדם. במובן מסוים, זהו ההבדל בין יראה והשתחוות חיצונית לפנימית. באותו אופן אפשר לפחד מהקב"ה מפני שהעולם כולו מפחד ממנו, אבל אפשר גם לפגוש בהתגלות האלוקית וממילא להגיע לידי יראה פנימית.

לאחר שאדם עולה דרגה אחרי דרגה ומגיע לביטול פנימי, הוא גם מגיע להבנה שכל הדרגות שהוא היה בהן לפני כן אינן שוות דבר. עלייה לדרגה חדשה כרוכה בהבנה שכל ההשגות עד עכשיו היו רק מעין ההשגה האמיתית, אבל באמת צריך להתחיל כעת הכל מהתחלה. השלבים הללו נובעים מכך שבדרך כלל אדם יודע דבר מסוים קודם כל מבחינה חיצונית בלבד, ורק כשהוא מגיע לידיעה פנימית ובלתי אמצעית של הנושא, הוא מבין שעד עכשיו הוא לא הבין ולא השיג כלום. שמעתי פעם שני ילדים שישבו על גדר, ואחד אמר לחברו: 'אתה יודע שהקב"ה הוא כל כך גיבור, עד שהוא היה יכול לקפוץ מכאן אפילו בעמידה'. אמנם גם אם הילד הזה ימשיך לחשוב עוד ועוד על הקב"ה הוא לא יגיע לכל שבחו, אבל הוא יגיע לשלב שהוא הוא יבין שכל ההשגות הקודמות שלו היו הבנות בטלות. ההבנה של אדם שכל מה שהוא הבין עד לנקודה מסוימת התייחס רק לחיצוניות, מביאה להתבטלות פנימית עמוקה יותר.

הרבה פעמים זו נקודה שקשה לנו להבין אותה, מפני שבעולם שלנו לא פעם המעטה והקליפה חשובים יותר מהפנים והתוך. לצער הלב זה נכון לא רק בחפיסות שוקולד, אלא יש גם בני אדם שכל מה

מסוים זו יראה של קל וחומר: אם המלאכים והשרפים נוהגים כך, וודאי שגם על האדם הקטן לנהוג באותה הצורה. אלא שההסתכלות הזו מביאה אותו ליראה חיצונית בלבד, מפני שכאמור היא מתייחסת רק לגדולה ולכבוד ומפני שהוא אוהז ביראה רק מפני שהוא רואה שגם אחרים עושים כך, אך אין כאן שום הבנה והשגה וממילא לא נוצרת שום התייחסות פנימית אל המהות האלוקית. אולם כאשר אדם עולה במדרגותיו הוא יכול להגיע להשגות מסוימות, הוא יכול להשיג שהקב"ה גבוה מהשמים בדיוק כפי שהוא גבוה מהארץ, ועל ידי כך הוא יכול לבוא ליראה פנימית. בזמן שהאדם משיג מכוח עצמו את עניינה של היראה, הוא כבר איננו נדרש לראות מה המלאכים עושים, אלא הוא כבר שואל את עצמו כיצד הוא יכול לעמוד בפני הקב"ה. ממילא, היראה הזו מובילה אותו לביטול עצמי ופנימי, שנובע מתוך הכרה פנימית בגדולתו של הקב"ה.

כדוגמה לעניין אפשר לראות שלפעמים אומרים על אדם פלוני שהוא חכם, למשל מתמטיקאי מוצלח, ויודעים זאת מפני שכל המומחים בתחום אומרים כך, למרות שלרוב האנשים אין את היכולת לבדוק בעצמם האם זה אכן כך. במקרה כזה תהיה מעין יראת כבוד לאותו אדם, מפני שאפשר לשאת קל וחומר ולומר שאם המומחים בתחום מכבדים אותו הרי שקל וחומר שגם עלינו לעשות זאת. אמנם, אם יש מישהו שמבין בתחום והוא יכול לבחון באופן עצמאי ופנימי האם אותו אדם הוא אכן מתמטיקאי מוכשר, הרי שהוא ירכוש

כי הכל רק בבחינת "באורך נראה אור": 'באורך' – גן עדן העליון, ו'נראה אור' – גן עדן התחתון, וכולם אינם רק אור וזיו כו', וכנזכר לעיל.
 (נתבאר עניין "אחרי ה' תלכו", שבחינת האהבה נמשך מהתבוננות בבחינת 'אחרי', "כי עמך מקור חיים" כנזכר לעיל. ומזה 'תלכו', הואיל "וירם קרן לעמו", "מרוב כל". וזהו רצוא ואחר כך שוב, "ואותו תיראו", כי יראה תתאה קודם 'תלכו', 'יוצר אור', 'עומדים באימה' ו"עצי שיטים עומדים" וכו', ואחר כך 'דבשי', 'ואהבת', 'תלכו', ואחר כך שמונה עשרה, יראה עילאה, מצד עצמות אור אין סוף כו'. נמצא יש עמידה, ואחר כך הליכה, "מהלכים בין העומדים", ואחר כך עמידה תפילת שמונה עשרה, יראה עילאה. וכמו שכתוב במשה רבנו ע"ה: "ואתה פה עמוד עמדי").

ה. "ואת מצותיו תשמרו ובקולו תשמעו". הנה במצות כתיב: "אשר אנכי מצוך היום על לבבך", פירוש: כדי להמשיך לבבך אליו יתברך "כמים הפנים" כו'. שעל ידי המצות, שהן רצונו יתברך 'אשר קדשנו במצותיו' שנמשכו למטה על נפש האדם, יתעורר רצון הנפש גם כן אליו יתברך כמים הפנים.

אהבה בתענוגים. באהבה כזו עיני האדם אינן שבעות, ובפגישה כזו הוא רואה רק יותר ויותר, עד שבסופו של דבר נופלת אימה הגדולה, מכיוון שבנקודה מסוימת הוא מתחיל להבין את המרחק, במובן זה שהוא מבין שכל מה שאמרו לו לפני כן הוא איננו אלא דימוי קטן וחיצוני. כשילד ירושלמי מגיע בפעם הראשונה לים הוא יכול לחוות פחד גדול, מפני שגם אם הסבירו לו פעם מה זה ים, הוא תפס אותו רק כמשהו קצת יותר גדול מאמבטיה או מבריכת שחייה. אבל כשהוא מגיע לים הגדול והוא רואה שלמים אין גבול ושהם מגיעים עד לקצה האופק, הוא יכול להיבהל לגמרי.

אם כן, היראה הראשונה היא זו שנובעת מהתיאורים החיצוניים, ממה שאנשים מספרים ומהאופן שבו הם מתנהגים. אבל כאשר אדם מתקרב עוד ועוד, לאחר שהוא מגיע לדרגות שונות של אהבה, נופלת עליו יראה עילאה, והוא מתבטל באופן

שסביבם הרבה יותר חשוב מהם. לא פעם עושים הכנה גדולה לקראת הגעתו של פלוני, או שמתארים מקום או חוויה מסוימים בגדלות, אבל כשנפגשים עם כל הדברים האלו, מתברר שלמשה כל העיטורים והציפייה אליהם הם הרבה יותר גדולים מהדברים בעצמם. לא זו בלבד, אלא גם כאשר הדבר בעצמו אכן עומד בציפיות, הוא לרוב לא יהיה הרבה יותר מרשים מאשר התיאורים שקדמו לו. זאת אומרת שגם כאשר יש פרופורציה בין ההכנות לבין הפגישה עם אדם מסוים, וגם אם אפילו הוא מתעלה על הציפיות, הוא בוודאי לא יהיה הרבה מעבר אליהן, מכיוון שבני האדם הם אינם הוויות גדולות במיוחד.

אולם כאשר אנו נתקלים בדבר שהוא כשלעצמו לאין ערוך יותר גדול מאשר התיאורים החיצוניים שלו, אננו מגיעים במידה מסוימת לאין סוף, מכיוון שמפגש כזה מביא לבחינה של אהבה רבה ושל

בחינת יראה עילאה, מצד עצמות אור אין סוף כו'. נמצא יש עמידה, ואחר כך הליכה, "מהלכים בין העומדים", ואחר כך עמידה בתפילת שמונה עשרה, שהיא יראה עילאה. וכמו שכתוב במדרגתו העליונה של משה רבנו ע"ה: "ואתה פה עמוד עמדי" (דברים ה, כז). יוצא, שהעמידה הראשונה היא מעין עמידת המלאך, ולאחריה האדם מתחיל ללכת, והוא ממשיך ללכת עד שהוא שוב נעצר ועומד – וכל זה הוא העניין של "אחרי ה' אלוקיכם תלכו".

"נר מצווה ותורה אור" - המצוות ושמירתן

ה. "ואת מצותיו תשמרו ובקולו תשמעו" (דברים יג, ה). הנה במצות כתיב: "אשר אנכי מצוך היום על לבבך" (דברים ו, ו), והצמח צדק מסביר כאן את המילה 'על' במובן של 'בשביל', כמו "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים" (דברים כג, ה), ולכן פירוש הפסוק הוא כדי להמשיך לבבך אליו יתברך "כמים הפנים לפנים" כו' (משלי כז, יט). כיצד? שעל ידי המצוות, שהן רצונו יתברך 'אשר קדשנו במצותיו' שנמשכו למטה על נפש האדם, יתעורר רצון הנפש גם כן אליו יתברך כמים הפנים לפנים. כשם שהמים מחזירים לאדם את אותם הפנים שהוא מציג כלפיהם, כך הקב"ה נתן לנו את המצוות כדי שנוכל להתייחס אליו כמו שהוא מתייחס אלינו, ושאהבתנו אליו תהיה כאהבתו אלינו. מהבחינה הזו, המצוות הן הביטוי של האהבה של הקב"ה אלינו, הן כמו מתנות שמבטאות את הקשר שלנו אתו. אם

פנימי. כי הכל רק בבחינת "באורך נראה אור": "באורך" – גן עדן העליון, ו'נראה אור' – גן עדן התחתון, וכולם אינם רק אור וזיו כו', וכנזכר לעיל, שלמאור בעצמו לא ניתן להגיע.

(ומסכם הצמח צדק את אות ד: נתבאר עניין "אחרי ה' תלכו", שבחינת האהבה נמשך מהתבוננות במה שיוצא מבחינת 'אחרי', שהיא הבחינה של "כי עמך מקור חיים" כנזכר לעיל. ומזה 'תלכו', מההתבוננות הזו האהבה הולכת וגדלה, הואיל "וירם קרן לעמו". למרות שבהסתכלות ראשונית ופשטנית האדם חושב שהוא אמור לקבל שכר על כל מצווה ומצווה, לאחר ההתבוננות הוא מבין את המרחק העצום ואת התהום הפעורה בינו לבין הקב"ה, וממילא הוא מבין גם את חוסר החשיבות שלו בפני הקב"ה. מתוך כך, הוא גם מבין שעצם ההתגלות האלוקית היא חסד ואהבה אלוקיים, ואז הוא בא לידי אהבה גבוהה במיוחד, שהיא בבחינת "מרוב כל".

וזהו רצוא ואחר כך שוב, "ואותו תיראו", ובתוך היראה יש כמה דרגות. כי יראה תתאה מגיעה קודם 'תלכו', זו יראה שמתחילה עוד לפני שהאדם הולך, והיא זו שמתבטאת ב'יוצר אור', 'עומדים באימה' ו'עצי שיטים עומדים' וכו', וכל אלו הם בחינת 'ערי'. ואחר כך 'דבשי', 'ואהבת', 'תלכו', בכל מדרגות האהבה, שכפי שהוסבר האהבה בתענוגים היא האהבה שיש בסיפוק, שבה עיני האדם אינן שבעות, והוא איננו צריך שום דבר אחר חוץ מהקב"ה, והוא רק רוצה עוד ועוד ממנו. ואחר כך שמונה עשרה, שהיא

וז'הו "עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו", פירוש: שימשיך רצונו יתברך שהן המצות למטה, כדי שיומשך רצון הנפש אליו יתברך. וז'הו ענין 'נר מצוה', דהיינו שמהמצווה נמשך נר והארה בנפש, היא הארת הרצון והאהבה שבלב (ולכן אמרו רבותינו ז"ל "רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי", וכמו שנתבאר בסידור על פסוק "הקל קול יעקב"). (ודרך כלל נחלקים המצות לשלושה דברים שהעולם עומד עליהם: תורה ועבודה וגמילות חסדים, שעל ידי גמילות חסדים ממשיך בבחינת חסד דרועא ימינא, ועל ידי עבודה בבחינת דרועא שמאלא, ותורה היא קו האמצעי. וז'הו "ועל הכסא דמות כמראה אדם" כו', ושלושה קוין אלו נחלקים דרך פרט לרמ"ח איברים, וז'הו ענין 'נר מצוה'. וכמבואר בפרי עץ חיים בעניין נר שבת, שהוא בחינת רמ"ח איברים עם תרין דרועין כו', והיינו בחינת אהבה ויראה הנמשכים מלמעלה על ידי קיום המצות, שז'הו בחינת תרין דרועין, "ימין ושמאל תפרצין". וז'הו ענין "על לבבך" כו', וז'הו מה שכתוב "אשר אנכי מצוה אתכם היום, לאהבה את ה'", וכתיב גם כן "ויצונו ה' את כל החוקים ליראה את ה'", היינו שעל ידי קיום המצות יומשך מלמעלה בחינת אהבה ויראה להנפש. אך בחינת ה"תורה אור",

להתקרב יותר לקב"ה. מכיוון שהמצוות הן מתנות של אהבה, ככל שהקב"ה נותן לנו יותר מצוות כך הוא למעשה מרעיף עלינו יותר ויותר אהבה – כמו שמניחים שמי שנותן יותר ויותר מתנות כך הוא אוהב את חברו. אלא שגם כאשר משהו מקבל בכל יום מתנה חדשה בדואר, הוא עדיין יכול להחליט האם נמאס לו מכל המתנות האלו והוא זורק אותן, או שהוא לוקח אותן בכל פעם מחדש ועל ידי כך מעורר שוב ומחדש את האהבה. באותו אופן, אם אדם מקבל את המצוות כמתנות של אהבה והוא איננו משליך אותן, הוא מעורר על ידי כך אהבה ותשוקה כלפי הקב"ה.

וז'הו ענין 'נר מצוה', דהיינו שמהמצווה נמשך נר והארה בנפש, כל קיום מצווה מדליק נר בנפש, וההארה של הנר היא הארת הרצון והאהבה שבלב (ולכן אמרו

אנחנו נצליח לקבל את המצוות כגילוי של אהבה, אז הן יעוררו גם בתוכנו אהבה לקב"ה, ועל ידי כך נוכל לבנות ולחזק את החיבור והקשר אתו.

וז'הו "עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו" (אבות ב,ד), פירוש: שימשיך רצונו יתברך שהן המצות למטה, כדי שיומשך רצון הנפש אליו יתברך. זאת אומרת שמי שעושה את רצונו של הקב"ה, כלומר שהוא מקיים את המצוות שמגלות את הרצון, אז ממילא גם האדם בעצמו יתחיל לרצות את הקב"ה, כלומר גם הפנימיות של האדם תרצה להתקשר אל הקב"ה. מכיוון שמצווה היא מעין מתנה שמבטאת את אהבתו של הקב"ה, הרי שככל שהאדם מתאמץ מצידו בקשר, הוא גורם לכך שגם רצונו הפנימי ישתנה. כלומר ככל שהאדם מבין יותר שהמצווה היא מתנה של האהבה, כך רצון נפשו הוא

וזהו "ועל הכסא דמות כמראה אדם" כו' (יחזקאל א, כו), שדמות האדם כוללת את שלושת הקווים. ושלושה קוין אלו נחלקים דרך פרט לרמ"ח איברים, וזהו ענין 'נר מצוה'. המצוות הן כביכול איבריו של הקב"ה, 'איברי דמלכא' (תיקוני זוהר עד, א), במובן זה שכל מצווה היא התגלות של המהות האלוקית, וממילא כל קיום של מצווה הוא היאחזות בגילוי אחר של הקב"ה. וכמבואר בפרי עץ חיים בעניין נר שבת, שהוא בחינת רמ"ח איברים עם תרין דרועין כו', כלומר שהגימטריה של 'נר' מורכבת מרמ"ח אברים ומשתי הזרועות של ימין ושמאל. והיינו שתי הזרועות הן בחינת אהבה ויראה הנמשכים מלמעלה על ידי קיום המצוות, שזהו בחינת תרין דרועין, כלומר הנר מכיל בתוכו גם את המצוות אבל גם כביכול שתי כנפיים, שעל ידיהן מגיעים לידי "ימין ושמאל תפרצי" (ישעיהו נד, ג), וכן בפיוט 'לכה דודי'.

וזהו ענין "על לבבך" כו', וזהו מה שכתוב "אשר אנכי מצוה אתכם היום, לאהבה את ה'" (דברים יא, ג), וכתוב גם כן "ויצונו ה'" את כל החוקים האלה ליראה את ה'" (דברים ו, כד). יוצא שיש מצווה לאהבה ויש מצווה ליראה, והנקודה של שני הסוגים האלו היא שמצווה היא למעשה התגלות של הרצייה והמהות האלוקית בתוך העולם. לכן כאשר האדם נעשה אחד עם המצווה, האלוקות מתגלה בתוכו לפני עניינו והכנתו ולפני עניינה של המצווה, היינו שעל ידי קיום המצוות יומשך מלמעלה בחינת אהבה ויראה להנפש. אך בחינת ה"תורה אור", שהיא הבחינה

רבותינו ז"ל "רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי" (בבא בתרא י, א), קודם הוא היה נותן פרוטה לעני ואחר כך היה מתפלל, וכמו שנתבאר בסידור על פסוק "הקל קול יעקב" (בראשית כז, כב). רבי אלעזר היה נותן פרוטה לעני לפני התפילה כדי לקיים את מצוות הצדקה ועל ידי כך להאיר את נפשו ולהמשיך את אהבת ה', ועל ידי כך הוא היה יכול להתחיל להתפלל. מסופר על הצמח צדק שפעם התחבט מאוד בעניין מסוים והיה מוטרד ממנו, והוא הלך להתפלל בבית הכנסת. בדרך, הוא פגש יהודי שביקש ממנו ללוות מעט כסף, מכיוון שהיום זהו יום השוק ועוד מעט המסחר מתחיל. הצמח צדק השיב בחיוב, ואמר לו שכשהוא יסיים להתפלל הוא ילך לביתו ויביא לו את הכסף. אולם כשהוא נכנס לבית הכנסת הוא הבין שאותו יהודי צריך את הכסף בדחיפות ושהוא לא יכול לחכות שהוא יסיים להתפלל. אז הוא רץ לביתו והביא לו את הכסף, וכאשר הוא חזר לבית הכנסת התגלה אליו סבו, בעל התניא, אחרי זמן רב שהוא לא התגלה אליו, והוא פתר לו את כל העניין שהטריד אותו. הנקודה היא שכאשר אדם עושה מצווה בפועל הוא מאיר את נפשו, ולכן הצמח צדק זכה לאותה הארה.

(ודרך כלל נחלקים המצוות לשלושה דברים שהעולם עומד עליהם: תורה ועבודה וגמילות חסדים (אבות א, ב), שהם מתחלקים לשלושה קוים: שעל ידי גמילות חסדים ממשוך בבחינת חסד דרועא ימינא, ועל ידי עבודה בבחינת דרועא שמאלא, ותורה היא קו האמצעי.

הוא בחינת קו האמצעי שלמעלה משני קוין הנזכרים לעיל, וכדלקמן).
 אך הנה המצות צריכות שמירה, דהיינו הנר שנמשך מהן, וכענין לא "כאברהם שיצא ממנו ישמעאל" כו'. ואמרו רבותינו ז"ל "עבירה מכבה מצוה", דהיינו מכבה את הנר ונשקע אש האהבה (אבל אינה מכבה גוף המצווה עצמה חס ושלום, לומר כי לא תזכרנה לו המצוות בחשבון חס וחלילה, שהרי מי שיש בידו מחצה זכיות ומחצה עוונות הרי זה מנוחלי העולם הבא, אלא שנפרעין ממנו על עוונותיו ואינו מאבד זכיותיו חס ושלום. רק דהכוונה שמכבה הנר וההתפעלות הנמשך בהנפש על ידי קיום המצווה). וצריך שמירה שלא יבוא לידי איבוד חס ושלום, והיינו על ידי כי "ובקולו תשמעו" כו', היא קול התורה, כי "עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה". והטעם, שעם היות שהמצוות הם הארת רצון העליון ברוך הוא, על כל פנים הרי ירדה למטה בנפש ונגבלה בבחינת כלי, והרי יש בחינת 'זה לעומת זה', שכשם שעל ידי המצווה הוא מקיים הרצון כך הנה בעבירה

הנוספת על 'נר מצווה', הוא בחינת קו האמצעי שלמעלה משני קוין הנזכרים לעיל, וכדלקמן, כפי שידובר על כך בהמשך).
 עד לכאן דובר על עניינן של המצוות, וכעת עובר הצמח צדק לדבר על העניין של 'תשמורו'. אך הנה המצוות צריכות שמירה. ומה הצורך בשמירת המצווה מעבר לעצם קיומה? דהיינו שיש לשמור את הנר שנמשך מהן, את ה'נר מצווה'. וכענין שיעקב אומר שאין בזרעו פסול, לא "כאברהם שיצא ממנו ישמעאל" כו', ולא כיצחק שיצא ממנו ישמעאל (פסחים נו, ב).
 זאת אומרת שגם בצד האהבה של אברהם וגם בצד היראה של יצחק יש סכנה של סטייה מסוימת, ולכן צריך לשמור על נר המצווה שלא יסטה ולא יכבה. ואמרו רבותינו ז"ל "עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה" (סוטה כא, א), זאת אומרת שמכיוון שהמצווה היא כמו נר אפשר לכבות אותה, אבל את התורה שהיא אור אי אפשר לכבות, וזו הסיבה

שנאמר לעיל שהתורה היא למעלה ממידות האהבה והיראה. ומהו הכיבוי של המצווה? דהיינו מכבה את הנר ונשקע אש האהבה. אם אדם עושה מצווה ולאחר הוא עובר עבירה, הוא בעצם מכבה את האור של הנר שהוא יצר במצווה.
 (אבל אינה מכבה גוף המצווה עצמה חס ושלום, כלומר העבירה איננה מבטלת את עצם זה שנעשתה מצווה אלא רק את ההארה שנמשכה ממנה. זאת אומרת שהעבירה רק מכבה את ההארה של המצווה, אבל המצווה כשלעצמה איננה נמחקת ונעלמת כך שניתן לומר כי לא תזכרנה לו המצוות בחשבון חס וחלילה, אלא היא עדיין ממשיכה להתקיים. שהרי מי שיש בידו מחצה זכיות ומחצה עוונות הרי זה מנוחלי העולם הבא, אלא שנפרעין ממנו על עוונותיו ואינו מאבד זכיותיו חס ושלום. היחס בין המצוות והעבירות הוא לא כמו היחס בין הכנסות והוצאות במאזן כספים, שבו טור אחד מתקזז כנגד הטור השני. עבירות ומצוות הם שני סוגים

באחרים, בגיל מבוגר יותר הקנאה עוברת אבל התאוה היא זו שגוררת אחריה את האדם, ואחרי שכבר אין תאוה הכבוד הוא זה שמצליח להוציא את האדם מן העולם. שוב, הנקודה היא שיצר הרע לא עוזב את האדם ולא מתבטל, הוא לא משנה את מהותו, אלא הוא רק לובש צורות ובגדים שונים. ממילא, אין סיבה לחכות לכך שהוא יפסיק להטריד את האדם, אלא הוא צריך לנסות ולחטוף כמה שיותר מצוות בכל רגע ורגע.

אם כן, העבירה איננה מכבה את המצווה עצמה, רק דהכוונה שמכבה הנר וההתפעלות הנמשך בהנפש על ידי קיום המצווה. כאמור, כשמישהו עושה מצווה הוא ממשיך הארה על נפשו, וכשהוא עובר עבירה הוא מכבה אותה. אותו הדבר נכון גם הפוך: כאשר מקיימים מצווה לאחר שעוברים עבירה, החושך שהיה בנפש (לפתע מואר). במילים אחרות, הכיבוי וההדלקה של המצווה והעבירה נוגע לנפשו של האדם, ולכן צריך שמירה, כדי שהמצוות לא יבוא לידי איבוד חס ושלום, כדי שהן לא יתקלקלו וכדי שהאור שלהם לא ייכבה.

וכיצד נעשית שמירת המצוות? היינו על ידי המשך הפסוק, כי "ובקולו תשמעו" כו', היא קול התורה, כי "עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה", ולכן התורה יכולה לשמור על המצוות. והטעם, שעם היות שהמצוות הם הארת רצון העליון ברוך הוא, על כל פנים הרי ירדה למטה בנפש ונגבלה בבחינת כלי, והרי יש בחינת ז'ה לעומת זה', שכשם שעל ידי המצווה הוא מקיים הרצון כך הנה בעבירה הוא

שונים של מעשים וכל אחד מהם יוצר חשבון לעצמו שאיננו מתקזז מול השני, ולכן על כל מצווה שאדם עושה מגיע לו עולם ומלואו, ובלי קשר לכך הוא צריך לתת את הדין על כל עבירה ועבירה. הרבה פעמים אנחנו מנסים להבין מהו הסך הכללי של העבירות והמצוות, אבל כאמור, אלו מעשים שאינם שייכים לאותו העניין, ולכן מניין המצוות ומניין העבירות עומדים לעצמם ואינם מבטלים זה את זה. התפיסה הזו מובילה לכך שבכל זמן אפשרי צריך 'לחטוף' מצוות, ולכן גם אם אדם יושב בחושך ושקוע בעבירות הוא צריך לעשות מצווה, מכיוון שהעבירות שהוא מצוי בהן אינן מבטלות את מעשה המצווה שלו. מסופר על אישה שמכרה תפוחים בשוק, וכשעבר לידה קוזק אחד הוא התחיל לקחת לה את התפוחים, והאישה התחילה לבכות. יהודי שבמקרה עבר שם, אמר לה: 'תפסיקי לבכות! כמו שהוא חוטף לך, גם את יכולה לחטוף לו!'. הנקודה היא שנכון שלפעמים יצר הרע חוטף מאיתנו כל מיני דברים, אבל זה לא אומר שאנחנו לא יכולים לחטוף ממנו, מכיוון שאלו אינם דברים שעומדים אלו כנגד אלו. לפעמים יש אנשים שמעדיפים לחכות שיצר הרע יעזוב אותם – שהם לגיל אחר, למקום אחר או לשלב אחר – ורק אז הם יתחילו לקיים מצוות, אבל אז הם מגלים שיצר הרע אף פעם לא עוזב את האדם אלא הוא בסך הכל משנה את צורתו. זהו בעצם העניין של "הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם" (אבות ד, כא): היצר הרע אצל ילדים מתבטא בעיקר בקנאה שלהם

ולכן עבירה מכבה הארת המצווה. אבל התורה היא אלפים שנה כו', "אורייתא מחכמה נפקת" כו', היא המאירה את הנר מצוה, וכמו שכתוב "כי נר מצוה ותורה אור" (אחר כך מצאתי להרמ"ז, ראש פרשת בהעלותך, פירש גם כן טעם לזה), שהתורה היא האור להנר של המצווה.

למציאות ולכן היא יכולה להיכנס בשלמות לתוך המציאות, וממילא אור התורה איננו נכבה בשעת עשיית עבירה. כי "אורייתא מחכמה נפקת" כו' (זוהר ח"ב קכא,א), שהתורה היא המאירה את הנר מצוה, וכמו שכתוב "כי נר מצוה ותורה אור" (אחר כך מצאתי להרמ"ז, רבי משה זכות בפירושו לזוהר, ראש פרשת בהעלותך, פירש גם כן טעם לזה), שהתורה היא האור להנר של המצווה.

עובר הרצון, ולכן עבירה מכבה הארת המצווה. למרות שהמצווה נמשכת מהרצון העליון והאינסופי, הרי שהיא מגלה אותו בתוך גבולות מוגדרים של אופן, זמן ומקום מסוימים, ומהבחינה הזו היא כלי מוגבל של ההתגלות; ובאותו אופן שבו המצווה ממשיכה את הרצון האלוקי, כך עבירה מכסה ומסתירה אותו, ולכן העבירה מכבה את ההארה של המצווה. אבל התורה היא קדמה לעולם אלפים שנה כו' (ראה זוהר חדש מדרש רות, תרכה), כלומר התורה קודמת

חדש!!

**ארכיון חוברות ביאורי החסידות של הרב שטיינזלץ,
לכניסה לאתר סרקו את הברקוד:**

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

**מרכז שטיינזלץ
למד את עמי**

